

Spis treści

1.	Wstęp	9
1.1.	Przedmiot i zakres pracy	9
1.2.	Terminologia stosowana w monografii	12
1.3.	Tezy naukowe	13
2.	Analiza czynników wpływających na dokładność niwelacji precyzyjnej	14
2.1.	Wprowadzenie	14
2.2.	Wpływ sprzętu do niwelacji na jej dokładność	15
2.2.1.	Niwelatory	15
2.2.2.	Łaty do niwelacji precyzyjnej	17
2.2.2.1.	Błędy urządzeń do pionowania łąty	18
2.2.2.2.	Błąd nieprostoliniowości korpusu łąty	19
2.2.2.3.	Błędy spowodowane zmianą siły naciągu taśmy inwarowej łąty	20
2.2.2.4.	Błędy powodowane wpływami termicznymi	20
2.2.2.5.	Błędy stopki łąty	21
2.2.2.6.	Błędy podziału łąty	22
2.3.	Wpływ czynników zewnętrznych	23
2.4.	Wpływ Księżyca i Słońca na dobowe zmiany kierunku linii pionu	24
2.5.	Wpływ stosowanego systemu wysokości	24
2.6.	Podsumowanie	25
3.	Analiza metod wyznaczania współczynnika liniowej rozszerzalności termicznej (WLRT) oraz kalibracji łąt	26
3.1.	Wprowadzenie	26
3.2.	Rys historyczny technik wzorcowania	26
3.3.	Rys historyczny technik wyznaczania WLRT	30
3.4.	Laboratoria wykonujące kalibrację łąt	31
3.4.1.	Universität des Bundeswehr München (UniBwM)	31
3.4.2.	Technische Universität München (TUM)	33
3.4.3.	Technische Universität Graz (TUG)	35
3.4.4.	Finnish Geodetic Institute (FGI)	38
3.4.5.	Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen (LVerMA NRW)	40

3.4.6.	Instytut Geodezji Wyższej i Astronomii Geodezyjnej Politechniki Warszawskiej (IGWiAG)	41
3.4.7.	Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie (IGiK)	42
3.5.	Wzorcowanie łąt a kalibracja systemu niwelator-łąta	45
4.	Wyznaczanie wartości współczynnika liniowej rozszerzalności termicznej wstęgi inwarowej łąty	46
4.1.	Wprowadzenie	46
4.2.	Właściwości termiczne inwaru	47
4.3.	Metody wyznaczania WLRT	50
4.4.	Stanowisko do wyznaczania WLRT wstęgi inwarowej łąty w GLM AGH	51
4.4.1.	Wprowadzenie	51
4.4.2.	Założenia projektowe stanowiska	52
4.4.2.1.	Koncepcja metody wyznaczania zmian długości wstęgi inwarowej łąty	52
4.4.2.2.	Sposób określania zmian temperatur	54
4.4.2.3.	Ułożenie łąty w czasie wyznaczania WLRT	55
4.4.2.4.	Izolacyjność układu	56
4.4.2.5.	Automatyzacja procesu wyznaczania WLRT	56
4.4.2.6.	Wstępna analiza dokładności wyznaczenia WLRT	56
4.4.3.	Opis stanowiska	57
4.4.3.1.	Wprowadzenie	57
4.4.3.2.	Układ regulacji temperatury	58
4.4.3.3.	Układ kontroli temperatury	59
4.4.3.4.	Układ odczytowy	60
4.4.3.5.	Układ rejestracji danych	60
4.4.4.	Analiza rozwiązań zmodernizowanej komory	60
4.4.4.1.	Wzorcownie czujników temperatury	60
4.4.4.2.	Zakres temperatur osiąganych w komorze	63
4.4.4.3.	Badanie izolacyjności układu	64
4.5.	Technologia prowadzenia pomiarów związanych z wyznaczeniem WLRT	65
4.5.1.	Ustalenie interwału zmian temperatury w komorze termicznej ...	65
4.5.2.	Realizacja pomiarów	65
4.6.	Procedura obliczeniowa wyznaczania WLRT	68
4.6.1.	Model funkcjonalny	68
4.6.2.	Ocena dokładności modelu	69
4.6.3.	Przykład liczbowy	73
4.6.4.	Efekt końcowy badań	74
4.7.	Badania szczegółowe	76
4.7.1.	Anomalie termiczne inwaru	76
4.7.2.	Zjawisko histerezy temperaturowej podczas wyznaczania WLRT	80
4.7.3.	Zjawisko nieliniowego charakteru zmian długości	82

4.7.3.1.	Wpływ nieliniowego charakteru zmian długości na postać poprawki termicznej	83
4.7.3.2.	Aproksymacja trzema modelami – analiza wyników	84
4.7.4.	Zmiany WLRT łąt z różnych okresów	85
4.7.5.	Przypadki nietypowe	91
4.7.6.	Porównanie wyników badań w GLM AGH i FGI	92
5.	Wzorcowanie łąt w Geodezyjnym Laboratorium Metrologicznym Akademii Górniczo-Hutniczej z wykorzystaniem interferometru laserowego	95
5.1.	Ogólna zasada pomiarów interferencyjnych	95
5.2.	Stanowisko do kalibracji łąt – komparator pionowy	97
5.2.1.	Wprowadzenie	97
5.2.2.	Prototypowa konstrukcja komparatora pionowego	97
5.2.3.	Komparator pionowy po modernizacji	99
5.2.3.1.	Uwagi wstępne	99
5.2.3.2.	Modernizacja konstrukcji komparatora pionowego	99
5.2.3.3.	Modernizacja układu pomiarowego – pomiar dwuosiowy	101
5.2.3.4.	Modernizacja układu pomiarowego – zastosowanie kamery CCD	105
5.3.	Procedura wzorcowania łąt niwelacyjnych na komparatorze pionowym ...	106
5.3.1.	Uwagi wstępne	106
5.3.2.	Ocena stanu łąty	106
5.3.3.	Określenie siły naciągu taśmy inwarowej	108
5.3.4.	Badanie deformacji korpusu łąty	108
5.3.5.	Badanie płaszczyznowości i prostopadłości stopki łąty do osi łąty	109
5.3.6.	Określenie zera podziału łąty	110
5.3.7.	Wyznaczenie skali i błędów podziału łąty	111
5.3.7.1.	Rodzaje podziałów precyzyjnych łąt niwelacyjnych	111
5.3.7.2.	Procedura wyznaczania poprawek i współczynnika skali podziału łąt	116
5.3.7.3.	Modyfikacja algorytmu wyznaczenia poprawki współczynnika skali łąty	118
5.3.7.4.	Świadectwo kalibracji	121
5.4.	Analiza wyników badań	121
5.4.1.	Materiał badawczy	121
5.4.2.	Porównanie wyników kalibracji różnych typów łąt	121
5.4.2.1.	Syntetyczne wyniki porównania	121
5.4.2.2.	Porównanie wartości zera podziału łąt	123
5.4.2.3.	Porównanie wartości skali łąt	124
5.4.2.4.	Porównanie wartości błędów podziału	127
5.4.2.5.	Porównanie wyników kalibracji w GLM AGH i Finlandzkim Instytucie Geodezji (FGI)	128
5.4.2.6.	Porównanie kalibracji wykonanych w różnych okresach	131

5.4.3.	Nieliniowe zmiany podziału	137
5.4.3.1.	Deformacje podziału wynikające z niewłaściwego użytkowania łat	137
5.4.3.2.	Wielomianowe zmiany podziału łaty	140
5.5.	Poprawka kalibracyjna do wyników niwelacji	141
5.5.1.	Dotychczasowe i proponowane sposoby uwzględniania poprawki kalibracyjnej	141
5.5.2.	Wpływ sposobu obliczenia poprawki kalibracyjnej na wyznaczone przewyższenie – weryfikacja teoretyczna	143
5.5.3.	Wpływ sposobu obliczenia poprawki kalibracyjnej na wyznaczone przewyższenie – analiza na danych z pomiarów terenowych	149
5.5.4.	Uwagi dotyczące stosowania różnych metod obliczania poprawki kalibracyjnej	156
6.	Wnioski końcowe	158
	Bibliografia	160